

TADEUSZ STRYJAKIEWICZ

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Przemiany w geografii przemysłu

*Życie bez świętowania jest jak długa droga bez zajazdów,
w których podróżny mógłby się pokrzepić i odpocząć.*

Demokryt

WSTĘP

Kolejny tom Prac Komisji Geografii Przemysłu PTG wydany w Instytucie Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej (dawnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej, później Akademii Pedagogicznej) w Krakowie w związku z Jubileuszem 80-lecia urodzin Profesora dra hab. Stanisława Misztala – wieloletniego przewodniczącego, a dziś Honorowego Przewodniczącego Komisji Geografii Przemysłu PTG, stanowi dobrą okazję do refleksji na temat przemian, jakie dokonały się w geografii przemysłu, a także do postawienia pytania, w jakim zakresie przemiany te znajdowały odzwierciedlenie w problematyce kolejnych tomów prac Komisji oraz organizowanego od 25 lat cyklu krakowskich konferencji¹, tak ważnych i zasłużonych dla rozwoju polskiej geografii przemysłu. Nic więc dziwnego, że jako motto niniejszego artykułu wybrano cytat z Demokryta, wyrażający afirmację radości świętowania, w tym przypadku aż dwóch jubileuszy.

Artykuł ten ma zatem charakter okolicznościowy, próbujący godzić perspektywę naukową (syntetyzującą stan i dynamikę wiedzy w dziedzinie geografii przemysłu) z perspektywą jubileuszowego świętowania. Zawiera on również wiele elementów związanych ze wspomnieniami osobistymi. Należę bowiem do tych geografów ekonomicznych, którzy mieli okazję i przyjemność uczestniczenia w wielu krakowskich konferencjach, w tym w tej pierwszej przed 25 laty, zatytułowanej „Geografia przemysłu w akademickim kształceniu nauczycieli”, która odbyła się w dniach 9–10 grudnia 1985 r. Według określenia jej organizatora, Profesora dra hab. Zbigniewa Ziolo, byłem wówczas „przedstawicielem młodszego pokolenia, podejmującego trud rozwijania geografii przemysłu” (Ziolo 1987, s. 7). Z kolei jednym z najaktywniejszych dyskutantów był Profesor Misztal, obecny Jubilat. Tak więc mam 25-letnią perspektywę czasową, która – jak sądzę – pozwala mi próbować odpowiedzieć na pytanie, jaką drogę przeszła nasza dyscyplina naukowa (i my wraz z nią) w ciągu minionego ćwierćwiecza.

¹ Pełny wykaz konferencji w załączniku.

W artykule podejmuje się dyskusję na temat kilku kwestii, które odzwierciedlają przemiany w geografii przemysłu na przełomie XX i XXI wieku. Dotyczą one m.in.:

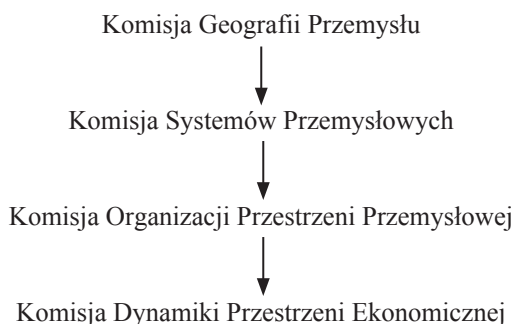
- a) definiowania zakresu przedmiotowego dyscypliny i podstawowego obiektu badań;
- b) trendów metodologicznych i kierunków badań;
- c) nowego spojrzenia na problem lokalizacji działalności gospodarczej;
- d) miejsca przemysłu w zachodzących współcześnie procesach przestrzennych (tercjaryzacji, dezindustrializacji, transformacji, globalizacji i integracji gospodarki).

W odniesieniu do każdej z tych kwestii starano się odpowiedzieć na pytanie, czy i w jakim stopniu były i są one przedmiotem debat naukowych w Polsce, w tym w ramach konferencji organizowanych w Krakowie przez Instytut Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego i Komisję Geografii Przemysłu Polskiego Towarzystwa Geograficznego (a obecnie także przez Sekcję Gospodarki Przestrzennej Komisji Nauk Ekonomicznych PAN w Krakowie).

W drugiej części artykułu podjęto próbę oceny aktualnego stanu polskiej geografii przemysłu.

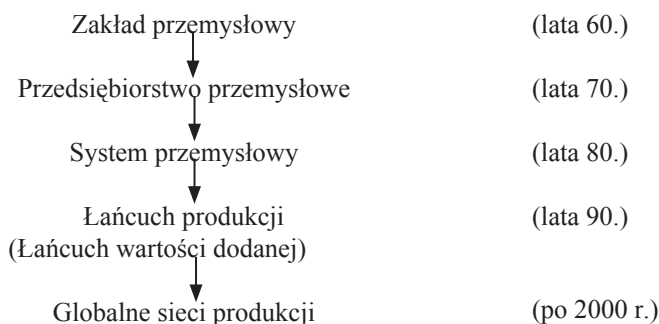
SYNTETYCZNA CHARAKTERYSTYKA PRZEMIAN W GEOGRAFII PRZEMYSŁU

Analiza współczesnych przemian w geografii przemysłu jest stosunkowo trudna. Wynika to z kilku przyczyn. Jedną z nich są rosnące **trudności w definiowaniu zakresu przedmiotowego dyscypliny**. Przemysł jest tym sektorem gospodarki, w którym – m.in. pod wpływem postępu technologicznego (a zwłaszcza nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych) – zacierają się granice między znaczną częścią działalności przemysłowej i usługowej. Problematyka dawnej geografii przemysłu „wtapia się” w badania z zakresu geografii ekonomicznej (ujmowanej całościowo, tzn. bez podziału „branżowego”). Jest to tendencja zgodna z trendem światowym. W aspekcie instytucjonalnym odzwierciedla ją zmiana nazw komisji Międzynarodowej Unii Geograficznej związanych z geografiami przemysłu (ryc. 1).

Ryc. 1. Zmiany nazw komisji związanych z geografiami przemysłu działających w strukturze Międzynarodowej Unii Geograficznej

Zwiększają się również **trudności w określaniu podstawowego obiektu badań** (ryc. 2): kiedyś był to zakład przemysłowy, później przedsiębiorstwo, system przemysłowy, łańcuch produkcji (łańcuch wartości dodanej), obecnie mówi się o globalnych sieciach gospodarczych i w konsekwencji o nowych formach organizacji przestrzennej przemysłu (np. całkowitej zmianie uległ sens pojęcia „okręg przemysłowy”).

Ryc. 2. Zmiana obiektu badań w geografii przemysłu

Charakteryzując podczas pierwszej krakowskiej konferencji 25 lat temu główne kierunki i problemy badawcze geografii przemysłu, B. Kortus wyróżnił trzy **podjęcia metodologiczne** (uznając je za szczególnie pożądane): neopozytywistyczne (związane z nurtem ilościowym), behawioralne oraz systemowe (Kortus 1987, s. 18–19). Współcześnie najczęściej mówi się o podejściach:

- ewolucyjnym, związanym z koncepcją zależności od ścieżki (*path dependence*);
- relacyjnym, związanym z koncepcją sieci przemysłowych (*industrial networks*);
- instytucjonalnym, eksponującym rolę instytucji (formalnych i nieformalnych) w kształtowaniu struktury i organizacji przestrzennej przemysłu oraz decyzjach lokalizacyjnych².

R. Hayter (2004) identyfikuje trzy „filary konceptualne”, na których opiera się obecna geografia ekonomiczna (w tym geografia przemysłu): zakorzenienie (*embeddedness*), ewolucję i zróżnicowanie. „Fundamentem” badań są społeczne uwarunkowania procesów gospodarczych (ryc. 3).

Punktem wyjścia analizy **zmian kierunków badań geografii przemysłu w Polsce** jest referat autora niniejszego artykułu wygłoszony podczas pierwszej krakowskiej konferencji, opublikowany w 1987 r. (Stryjakiewicz 1987, fot. 1 i 2³). Zostały w nim wówczas wyróżnione następujące kierunki badawcze:

1. Geneza i rozwój ośrodków, okręgów, regionów przemysłowych oraz gałęzi i branż przemysłu (badania geograficzno-historyczne).
2. Struktura gałęziowa i przestrzenna oraz regionalizacja przemysłu.

² W polskiej literaturze geograficzno-ekonomicznej podejścia te i/lub związane z nimi koncepcje teoretyczne charakteryzują m.in. B. Domański (2004), K. Gwosdz (2004), T. Stryjakiewicz (2001, 2005, 2007) oraz K. Stachowiak (2008).

³ Zdjęcia te nie tylko przywołują w pamięci pierwszą publikację pokonferencyjną, ale pozwalają też dostrzec zmianę technologii poligraficznej, jaka dokonana się w ciągu minionych 25 lat.

3. Procesy uprzemysłowienia i zjawiska im towarzyszące (m.in. społeczne skutki industrializacji).
4. Związki przemysłu ze środowiskiem geograficznym.
5. Czynniki lokalizacji przemysłu.
6. Przestrzenne powiązania produkcyjne i organizacyjne przemysłu.
7. Ocena efektywności lokalizacji zakładów przemysłowych.
8. Zagadnienia ogólne, teoretyczne i metodologiczne.

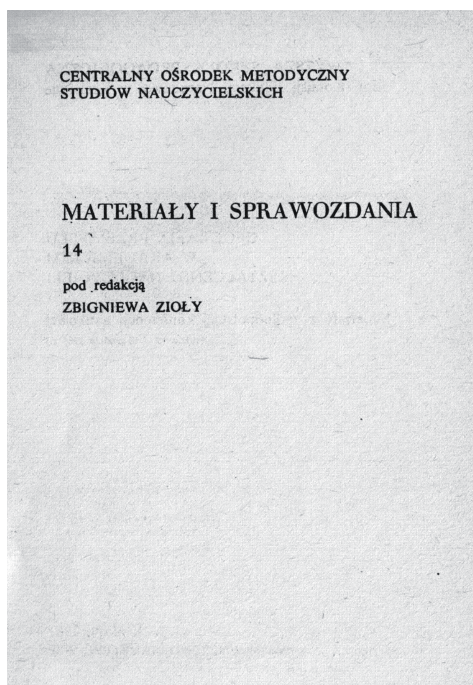
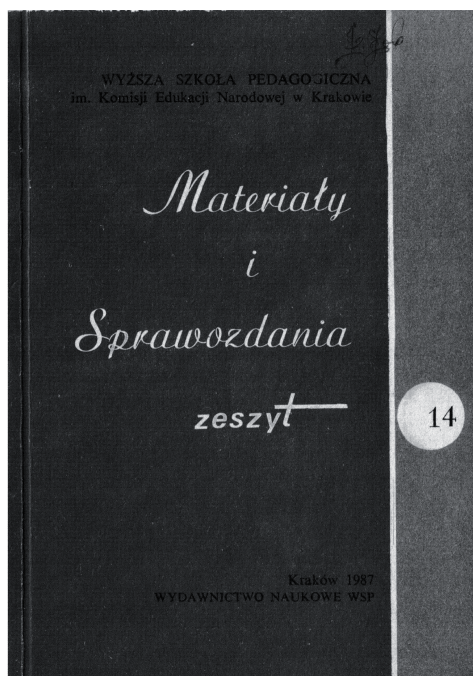
Obecnie niektóre z nich zostały zarzucone (np. ocena efektywności lokalizacji zakładów przemysłowych), inne zmieniły swój charakter w związku ze zmianą roli przemysłu we współczesnej gospodarce (np. zamiast analizy procesu uprzemysłowienia bada się raczej procesy dezindustrializacji, reindustrializacji lub restrukturyzacji oraz ich geograficzne konsekwencje), jeszcze inne prowadzone są na podstawie odmiennych założeń teoretyczno-metodologicznych. Dotyczy to m.in. delimitacji i typologii okręgów przemysłowych, które wyznacza się na podstawie usieciowienia, tj. układu relacji, a nie – jak dawniej – na podstawie mierników wielkościowych działalności przemysłowej i kryterium zwartości przestrzennej. Z kolei badania związków przemysłu ze środowiskiem geograficznym prowadzone są najczęściej w powiązaniu z koncepcją zrównoważonego rozwoju.

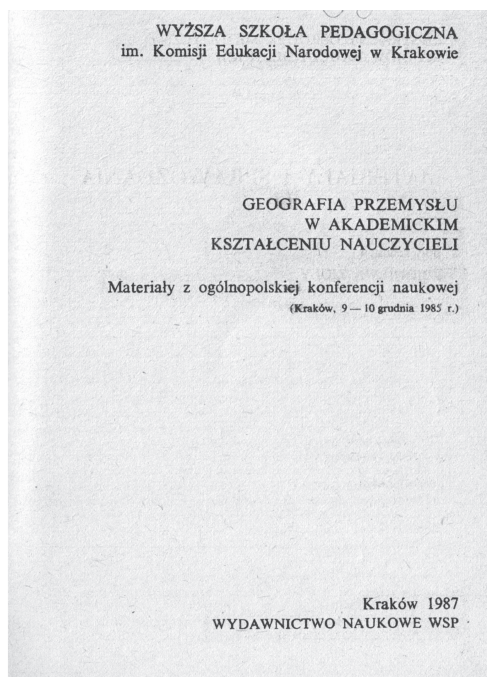
Ryc. 3. „Filary” współczesnej geografii ekonomicznej

Źródło: Hayter (2004), Stachowiak (2008), Stachowiak, Strykiewicz (2008)

Należy jednak podkreślić, że szczególnie istotne przemiany zachodzą w odniesieniu do zagadnień **lokalizacji działalności gospodarczej** (zwłaszcza gałęzi i branż nowoczesnych, w tym tzw. sektora kreatywnego). P. Mc Cann i S. Sheppard (2003), a w literaturze polskiej W. Dziemianowicz (2008) wskazują na trzy kierunki, w jakich rozwija się teoria lokalizacji. Pierwszy z nich dotyczy prawidłowości powstawania i rozmieszczenia skupisk działalności gospodarczej (np. klastrów). Drugi kierunek odnosi się do potrzeby redefiniowania przestrzennych kosztów transakcyjnych w kontekście nowych trendów społeczno-ekonomicznych. Trzeci kierunek ewolucji teorii lokalizacji, wymieniony przez cytowanych autorów, to „wprowadzenie do teorii czynnika środowiskowego, rozumianego jako specyficzne warunki lokalne, które wpływają na lokalizację (środowisko przyrodnicze, szeroko rozumiana

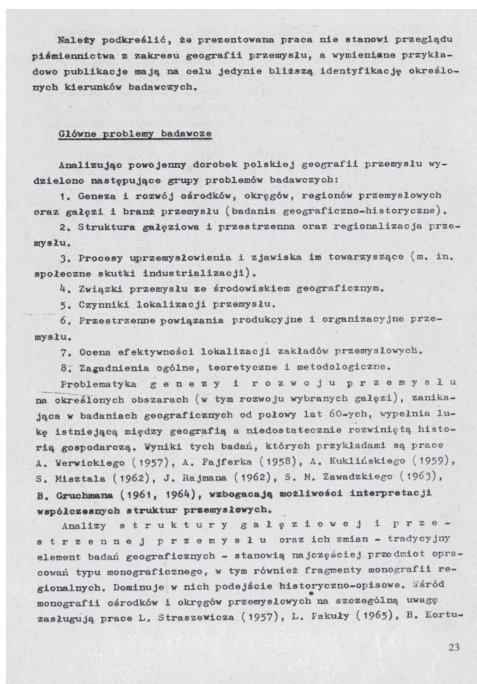
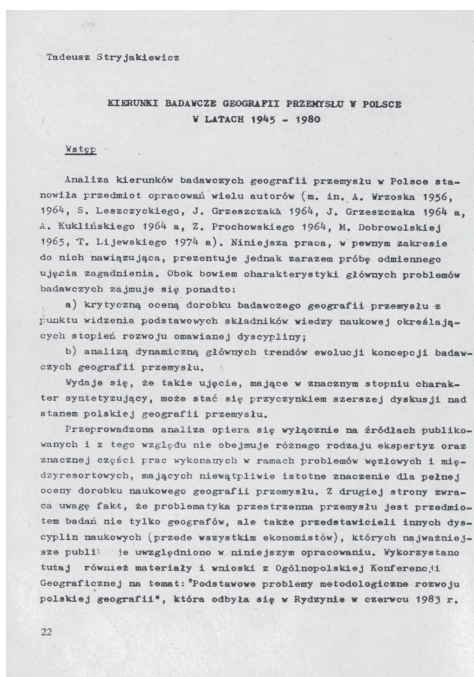
Fot. 1. Okładka, strony tytułowe i spis treści pierwszego tomu serii obecnych Prac Komisji Geografii Przemysłu PTG

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
Ludwik Straszewicz: Geografia przemysłu jako nauka i dyscyplina nauczania.	8
Bronisław Kortus: Aktualne kierunki i problemy badawcze geografii przemysłu	14
Tadeusz Strykiewicz: Kierunki badawcze geografii przemysłu w Polsce w latach 1945 - 1980.	22
✓ Sławomir Piskorz: Treści z zakresu geografii przemysłu w nowych programach nauczania szkoły podstawowej i średniej	46
Lech Pakuła, Zbigniew Ziolo: Treści kształcenia w zakresie geografii przemysłu przekazywane na wykładach.	58
Zbigniew Ziolo: Załącznik 1, Sylwetka nauczyciela geografii - absolwenta Wyższej Szkoły Pedagogicznej; Załącznik 2, Tematyka wykładów z zakresu geografii przemysłu w wybranych instytucjach; Załącznik 3, Propozycja programu wykładów z zakresu geografii przemysłu.	65
✓ Jerzy Adamus, Marek Troc: Analiza programów ówczesnej z geografii przemysłu w uniwersytetach i wyższych szkołach pedagogicznych	71
Jerzy Grzeszczak: Problematyka przemysłowa na studiach geograficznych w wybranych krajach Europy Zachodniej.	77
Anna M. Miżnik, Zbigniew Makieła: Treści nauczania geografii przemysłu w programach kształcenia geografów w Czechosłowacji	84
Wasko Zikandeloff: Koncepcja ówczesnej z geografii przemysłu w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Dreźnie	90

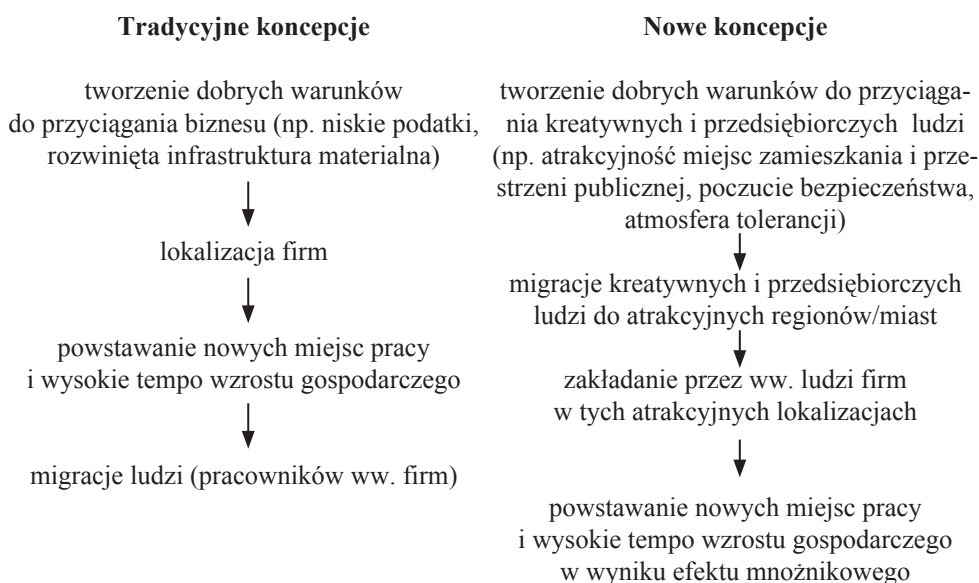
96

Fot. 2. Początek artykułu T. Stryjakiewicza systematyzującego kierunki badawcze geografii przemysłu w Polsce w latach 1945-1980

infrastruktura, otoczenie biznesowe). Podkreślenia wymaga fakt, iż oceny tak rozumianego środowiska [...] służą raczej do poznania zachowań ludzi jako mieszkańców, nie zaś przedsiębiorców” (Dziemianowicz 2008, s. 63).

Wydaje się zatem, że we współczesnej teorii lokalizacji mamy do czynienia z „wymieszaniem” lub „nakładaniem się” kwestii związanych z czynnikami lokalizacji działalności gospodarczej i czynnikami określającymi jakość życia ludności (por. Swianiewicz 2005). Takie podejście jest ściśle powiązane z alternatywnymi (lub raczej komplementarnymi) koncepcjami rozwoju miast i regionów, o których szerzej pisałem we wcześniejszych artykułach (Stryjakiewicz 2008a, 2009a,b), a które poglądowo ilustruje ryc. 4.

Ryc. 4. Lokalizacja działalności gospodarczej w tradycyjnych i nowych koncepcjach rozwoju

Źródło: Stryjakiewicz (2009a)

Na zakończenie tego rozdziału, biorąc pod uwagę okolicznościowy charakter artykułu, należy postawić pytanie: Czy i jakim zakresie zarysowane powyżej przemiany w geografii przemysłu znajdowały odzwierciedlenie w problematyce wydawanych serii oraz cyklu konferencji naukowych organizowanych przez 25 lat na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie. Najogólniej można stwierdzić, że konferencje te dobrze spełniły swoją rolę w zakresie odpowiadania na najważniejsze wyzwania, przed którymi stawała i staje geografia przemysłu (lub szerzej: geografia ekonomiczna). Chodzi tu przede wszystkim o analizę miejsca przemysłu w zachodzących współcześnie procesach przestrzennych, takich jak: tercjaryzacja, dezindustrializacja, transformacja, globalizacja i integracja gospodarki. Wśród podejmowanych problemów znalazły się m.in. tak ważne kwestie, jak:

- a) korporacje transnarodowe a przestrzenna organizacja gospodarki,
- b) rola nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych w transformacji przestrzennych struktur gospodarczych,
- c) dialektyka globalność – lokalność; przedsiębiorstwo a region.

Szczególną uwagę poświęcono transformacji przemysłu w Polsce w kontekście europejskim i globalnym. W ujęciu „branżowym” za symboliczne można uznać przejście od analizy problemów przemysłu rolno-spożywczego (temat 6. konferencji) do oceny funkcji przemysłu i usług w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego (temat 24. konferencji). Łączenie problematyki przemysłowej i usługowej stało się już trwałą cechą krakowskiej konferencji, podobnie jak jej umiędzynarodowienie.

OCENA AKTUALNEGO STANU POLSKIEJ GEOGRAFII PRZEMYSŁU

Aktualny stan polskiej geografii przemysłu jest konsekwencją zarówno zarysowanej powyżej ewolucji samej dyscypliny naukowej, jak i przemian instytucjonalnych. W raporcie wykonanym dla Komitetu Nauk Geograficznych PAN (Stryjakiewicz 2008b), którego niektóre wyniki zostaną tu przytoczone, stwierdziłem, że relatywne znaczenie geografii przemysłu w ogólnym dorobku nauk geograficznych w Polsce podlegało dużym wahaniom. Było to związane m.in. ze zmieniającą się rolą przemysłu w gospodarce, różną dostępnością materiałów źródłowych w różnych okresach, a także z rolą uczonych zainteresowanych tą dziedziną badań. Na podkreślenie zasługuje fakt, że dzięki nieprzerwanej działalności Komisji Geografii Przemysłu PTG ukazywały się okresowe oceny dorobku tej dyscypliny (m.in. pod redakcją S. Misztala i Z. Ziolo w 1998 r.). W 2001 r., również z inicjatywy Komisji, wydana została monografia *Polska geografia przemysłu i budownictwa w XX wieku* (pod redakcją T. Marszała), ukazująca jej dorobek przez pryzmat sylwetek pracowników naukowych zajmujących się badaniami w omawianej dziedzinie.

Pod względem ilościowym w polskiej geografii przemysłu na przełomie XX i XXI wieku najliczniejszą grupę stanowią prace dotyczące przemian strukturalnych przemysłu w warunkach transformacji (włączając w to procesy restrukturyzacji). Problemom tym poświęcono kilka prac habilitacyjnych (Paskowski 1996, Stryjakiewicz 1999, Tkocz 2001), wiele prac doktorskich, a także szereg konferencji naukowych, których rezultaty opublikowane są m.in. w serii Prac Komisji Geografii Przemysłu PTG. Wyniki tych badań przyczyniły się do lepszego rozpoznania uwarunkowań i przebiegu procesu transformacji w różnych kontekstach i różnych skalach przestrzennych. W przyszłości należałoby położyć większy nacisk na międzynarodowe studia porównawcze – w celu pełniejszej identyfikacji mechanizmów tego procesu i sformułowania prawidłowości nim rządzących.

Konsekwencją transformacji przemysłu są zmiany form jego oddziaływania na rozwój regionalny i lokalny. To zagadnienie stanowi kolejny intensywnie rozwijający się w ostatnich latach kierunek badań geografii przemysłu w Polsce, i to zarówno w odniesieniu do poszczególnych branż (np. przemysłu zaawansowanej technologii – Gubała 2004), przedsiębiorstw (w szczególności korporacji ponadnarodowych – Domański 2001, Stryjakiewicz, red. 2004, Domański i in. 2008), jak i obszarów o specyficznych uwarunkowaniach lokalizacyjnych (np. specjalnych stref ekonomicznych – Domański, Gwosdz, red. 2005). Wśród innych prac na uwagę zasługują: podręcznik akademicki geografii przemysłu Wielońskiego (2000) oraz atlas *Przedsiębiorstwa w przestrzeni Warszawy* (Śleszyński 2006).

Dorobek polskiej geografii przemysłu na forum światowym prezentowany jest głównie na konferencjach organizowanych przez Międzynarodową Unię Geograficzną i jej Komisję Dynamiki Przestrzeni Ekonomicznej (np. w 2006 r. na konferencjach w Auckland

i Brisbane). Jest to jednak wciąż udział zbyt mały w stosunku do zainteresowania tą problematyką (symptomatyczny jest fakt, że na konferencji w Auckland geografowie z zagranicy prezentowali więcej referatów dotyczących przemysłu w Polsce niż geografowie z Polski). Zbyt mała jest również aktywność polskich geografów przemysłu w międzynarodowych projektach badawczych, np. w 6. i 7. Programie Ramowym Unii Europejskiej. Uczestniczą w nich m.in. geografowie z Uniwersytetu Jagiellońskiego (projekt *Moving frontier: The changing geography of production in labour intensive industries*) oraz Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (projekt *ACRE*, dotyczący tzw. *creative industries* w regionach metropolitalnych Europy).

Tab. 1. Ocena stanu polskiej geografii przemysłu

Mocne strony	Słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • Istnienie struktur organizacyjnych umożliwiających kontakty między geografami przemysłu z całego kraju, wymianę doświadczeń i prezentację dorobku (działalność Komisji Geografii Przemysłu PTG, tradycja corocznych konferencji organizowanych przez Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, wydawanie serii Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG) • Po okresie spadku zainteresowania – duża liczba młodych badaczy podejmujących problematykę geografii przemysłu • Aktualność i różnorodność podejmowanej problematyki badawczej, coraz silniejszy związek z potrzebami praktyki 	<ul style="list-style-type: none"> • „Luka pokoleniowa” wśród samodzielnych pracowników naukowych zajmujących się problematyką geografii przemysłu • Zbyt mały potencjał kadrowy i organizacyjny w stosunku do rosnącego popytu na wyniki badań z dziedziny szeroko pojętej geografii przemysłu, potęgowany „odchodzeniem” części geografów od problematyki przemysłowej • Zbyt powolna adaptacja dorobku światowego, zwłaszcza w płaszczyźnie teoretycznej • Duża liczba prac o charakterze przyczynkarskim i opisowym, o lokalnym znaczeniu; słabość generalizacji i międzynarodowych studiów porównawczych • Niedostateczny marketing kompetencji i osiągnięć badawczych geografii przemysłu, zwłaszcza wśród innych dyscyplin naukowych • Niski, często bardzo tradycyjny poziom nauczania problematyki geografii przemysłu w szkołach; przestarzałe treści nauczania, a nawet błędy w podręcznikach szkolnych

Źródło: Stryjakiewicz (2008b, s. 153), ze zmianami autora

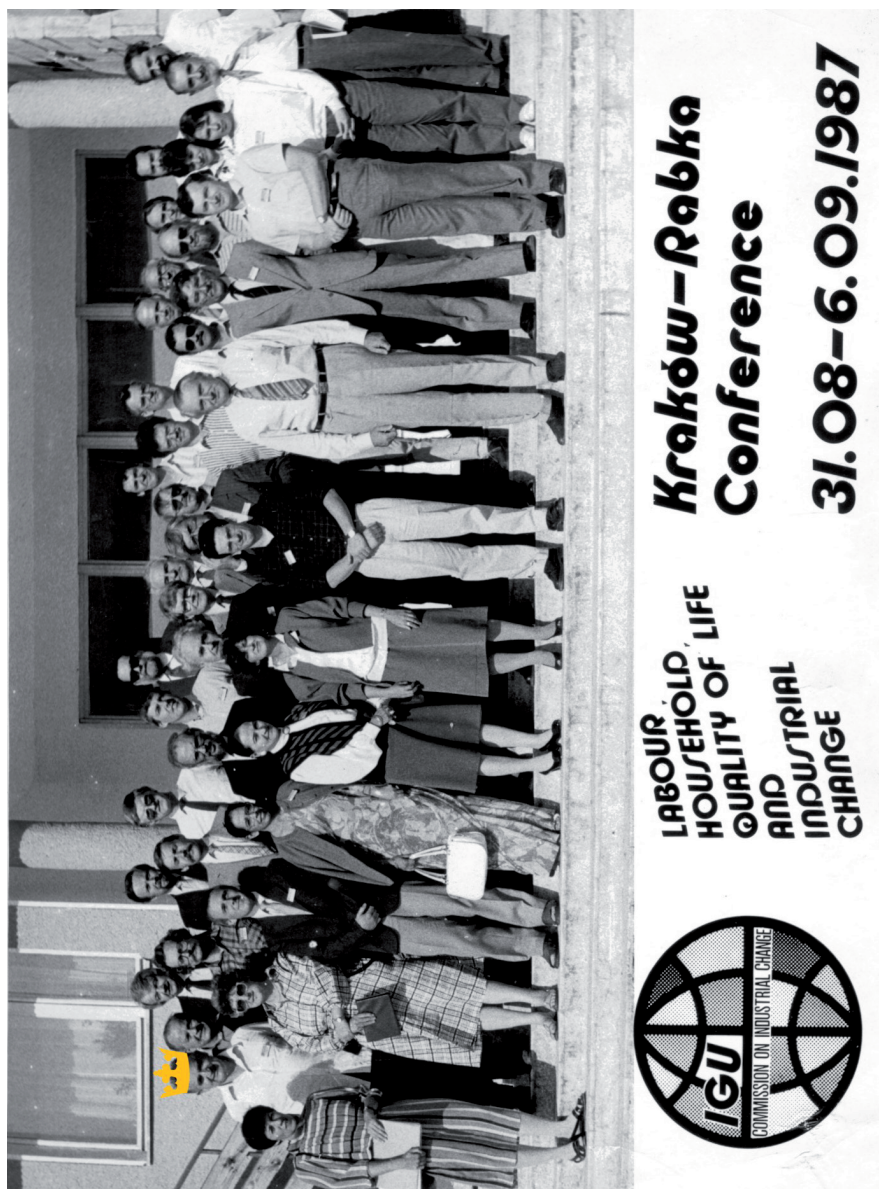
W tabeli 1 dokonano próby syntetycznej oceny stanu polskiej geografii przemysłu poprzez prezentację jej mocnych i słabych stron. Stopniowe usuwanie wymienionych w tabeli słabości – to najważniejsze wyzwanie stojące przed geografiami przemysłu w Polsce. Największa wątpliwość dotycząca przyszłego rozwoju związana jest z miejscem tej dyscypliny w systemie nauk geograficznych. W szczególności należałoby podjąć dyskusję nad następującymi pytaniami:

- 1) Dlaczego szybkiemu wzrostowi popytu na badania przestrzenno-ekonomiczne nie towarzyszy proporcjonalny wzrost potencjału kadrowo-organizacyjnego odpowiednich jednostek geograficznych zajmujących się tą problematyką?
- 2) Dlaczego kolejne pola badawcze „oddawane” są ekonomistom?
- 3) Dlaczego w systemie edukacyjnym nauczanie geografii (w tym geografii przemysłu) łączone jest wyłącznie z nauczaniem bloku „przyroda” (a nie np. „przedsiębiorczość”, którą tak skutecznie propaguje Zakład Przedsiębiorczości Instytutu Geografii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie)?

To ostatnie wzmocniłoby pozycję nie tylko geografii przemysłu (i geografii ekonomicznej), ale całej geografii, i stworzyłoby nowe możliwości zawodowe dla absolwentów (co wydaje się szczególnie istotne w okresie zaznaczającego się niżu demograficznego w szkołach). Wydaje się, że – jak dotąd – brak jest w środowisku geografów „masy krytycznej”, która by taki zwrot zapoczątkowała. Stąd zarysowana powyżej sytuacja polskiej geografii przemysłu zapewne nie ulegnie w najbliższych latach poważniejszym zmianom. Można jedynie z dużym prawdopodobieństwem zakładać, że proces ewolucji gospodarki wymusi zmniejszenie „autonomii” geografii przemysłu i pełniejszą integrację różnych subdyscyplin geografii ekonomicznej.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawiona w artykule analiza dowodzi, że problemów i wyzwań stojących przed geografiami przemysłu jest sporo i że z pewnością „będziemy mieli co robić” przez następne 25 lat. W tekście często pojawiały się słowa: „zmienność”, „zmiany”, „przemiany”. I to dobrze: na ogół łączą się one z postęmem. Ale jednocześnie chciałoby się, aby w tej zmienności były jakieś układy odniesienia, coś, co nazwałbym „filarami, które podtrzymują tę całą konstrukcję zmienności”. Ich wartość ocenia czas. Tymi filarami są zarówno ludzie, a wśród nich Dostojny Jubilat – Prof. dr hab. Stanisław Misztal (fot. 3), jak i wydarzenia, takie jak krakowskie spotkania na Uniwersytecie Pedagogicznym, które od 25 lat ułatwiają wymianę myśli w dziedzinie naszych zainteresowań, tj. geografii przemysłu i dyscyplin pokrewnych. Niech zatem końcowy fragment tego okolicznościowego artykułu będzie wyrazem podziękowań dla jej twórców i organizatorów za 25 lat ogromnego wysiłku organizacyjnego, za to, że są tak konsekwentni w swych działaniach i od 25 lat otwierają nam gościnne mury swej uczelni. Gratulując tego Jubileuszu, życzymy dalszego dynamicznego rozwoju przez kolejne 25 lat. *Ad multos annos!*

Fot. 3. Dostojny Jubilat – Prof. dr hab. Stanisław Misztal (drugi z lewej strony, oznaczony symboliczną koroną) w gronie geografów przemysłu podczas konferencji Komisji Przemian Przemysłu Międzynarodowej Unii Geograficznej w 1987 roku

Literatura

- Domański B., 2001, *Kapitał zagraniczny w przemyśle Polski*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków
- Domański B., 2004, *Nowe idee w światowej geografii społeczno-ekonomicznej*, [w:] Z. Chojnicki (red.), *Geografia wobec problemów teraźniejszości i przyszłości*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
- Domański B., Gwosdz K. (red.), 2005, *Dziesięć lat doświadczeń polskiej specjalnej strefy ekonomicznej. Mielec 1995–2005*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytet Jagielloński, Kraków i ARP o/Mielec
- Domański B., Działek J., Górecki J., Gwosdz K., Janas K., Jarczewski W., Kocaj A., Micek G., Padło T., 2008, *Inwestycje zagraniczne w Małopolsce 1989–2007*. Opracowanie przygotowane na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego, Kraków
- Dziemianowicz W., 1997, *Kapitał zagraniczny a rozwój regionalny i lokalny w Polsce*, „Studia Regionalne i Lokalne”, z. 20 (53), UW. EIRRI, Warszawa
- Dziemianowicz W., 2008, *Konkurencyjność gmin w kontekście relacji władze lokalne – inwestorzy zagraniczni*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa
- Gurbała M., 2004, *Rola przemysłu zaawansowanej technologii w rozwoju regionalnym i lokalnym*, Wyd. Instytutu Technologii Eksploatacji, Radom
- Gwosdz K., 2004, *Koncepcja zależności od ścieżki (path dependence) w geografii społeczno-ekonomicznej*, Przegląd Geograficzny, t. 76, z. 4, s. 433–456
- Hayter R., 2004, *Economic Geography as Dissenting Institutionalism: the Embeddedness, Evolution and Differentiation of Regions*, Geografiska Annaler, Series B: Human Geography, t. 86, z. 2, s. 95–115
- Kortus B., 1987, *Aktualne kierunki i problemy badawcze geografii przemysłu*, [w:] Z. Ziolo (red.), *Geografia przemysłu w akademickim kształceniu nauczycieli*, Materiały i sprawozdania, z. 14, Wydawnictwo Naukowe WSP w Krakowie, Kraków
- Marszał T. (red.), 2001, *Polska geografia przemysłu i budownictwa w XX wieku*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź
- McCann P., Sheppard S., 2003, *The rise, fall and rise again of industrial location theory*, Regional Studies, vol. 37/6–7
- Miształ S., Ziolo Z. (red.), 1998, *Dorobek polskiej geografii przemysłu w badaniach ośrodków akademickich*, Wyd. PAN Kraków, Warszawa–Kraków
- Paszkowski M., 1996, *Zmiany strukturalne przemysłu. Metody badania i tendencje światowe a transformacje w krajach Europy Środkowo-Wschodniej*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków
- Stachowiak K., 2008, *Podejście instytucjonalne w geografii ekonomicznej i badaniach regionalnych*, [w:] T. Czyż, T. Stryjakiewicz (red.), *O nowy kształt badań regionalnych w geografii i gospodarce przestrzennej*, Biuletyn KPZK PAN, z. 237, Warszawa, s. 104–128
- Stachowiak K., Stryjakiewicz T., 2008, *Institutional approach in economic geography and its relevance to regional studies*, [w:] T. Stryjakiewicz, P. Jurczek (red.), *Changing concepts, trends, and experiences in regional development and regional policy*, Quaestiones Geographicae, z. 27 B/1, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań
- Stryjakiewicz T., 1987, *Kierunki badawcze geografii przemysłu w Polsce w latach 1945–1980*, [w:] Z. Ziolo (red.), *Geografia przemysłu w akademickim kształceniu nauczycieli*. Materiały i sprawozdania, z. 14, Wydawnictwo Naukowe WSP w Krakowie, Kraków
- Stryjakiewicz T., 1999, *Adaptacja przestrzenna przemysłu w Polsce w warunkach transformacji*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań
- Stryjakiewicz T., 2001, *Koncepcja usieciowienia (networking) w badaniach przestrzenno-ekonomicznych*, [w:] Rogacki H. (red.), *Koncepcje teoretyczne i metody badań geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 37–47

- Stryjakiewicz T., 2005, *Sieciowa organizacja gospodarki a rozwój regionalny*, [w:] T. Czyż, H. Rogacki (red.), *Współczesne problemy i koncepcje teoretyczne badań przestrzenno-ekonomicznych*, Biuletyn KPZK PAN, z. 219, Warszawa, s. 38–56
- Stryjakiewicz T., 2007, *Orientacja instytucjonalna w geografii ekonomicznej i jej znaczenie w analizie procesów transformacji struktur przestrzennych*, [w:] J. Lach, M. Borowiec, T. Rachwał (red.), *Procesy transformacji społeczno-ekonomicznych i przyrodniczych struktur przestrzennych*, Wydawnictwo Naukowe AP w Krakowie, Kraków, s. 107–118
- Stryjakiewicz T., 2008a, *Rozwój sektora kreatywnego w regionach metropolitalnych*, [w:] T. Stryjakiewicz, J.J. Parysek (red.), *Region społeczno-ekonomiczny i rozwój regionalny*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 105–119
- Stryjakiewicz T., 2008b, *Stan i perspektywy rozwoju geografii ekonomicznej w Polsce. Geografia przemysłu*, [w:] S. Liszewski, J. Łoboda, W. Maik (red.), *Stan i perspektywy rozwoju geografii w Polsce. Raport z prac Komitetu Nauk Geograficznych Polskiej Akademii Nauk w kadencji 2003–2006*, Wydawnictwo Uczelniane Wyższej Szkoły Gospodarki w Bydgoszczy, Bydgoszcz, s. 150–155
- Stryjakiewicz T., 2009a, *Nowe spojrzenie na czynniki lokalizacji działalności gospodarczej*, [w:] I. Jażewicz (red.), *Współczesne problemy przemian strukturalnych przestrzeni geograficznej*. Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej, Słupsk, s. 94–102
- Stryjakiewicz T., 2009b, *Lokalizacja firm i zachowania przestrzenne pracowników sektora informatycznego (na przykładzie poznańskiego obszaru metropolitalnego)*, [w:] Z. Ziolo, T. Rachwał (red.), *Funkcje przemysłu w kształtowaniu społeczeństwa informacyjnego*, Prace Komisji Geografii Przemysłu PTG, z. 13, Wydawnictwo Naukowe UP w Krakowie, Kraków, s. 21–33
- Stryjakiewicz T. (red.), 2004, *Wpływ inwestorów zagranicznych na rozwój regionalny i lokalny na przykładzie GlaxoSmithKline Pharmaceuticals S.A. w Poznaniu*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
- Swianiewicz P., 2005, *Nowe interpretacje teoretyczne polityki miejskiej*, *Studia Regionalne i Lokalne*, z. 4
- Śleszyński P., 2006, *Przedsiębiorstwa w przestrzeni Warszawy*, Atlas Warszawy, 9, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa
- Tkocz M., 2001, *Restrukturyzacja przemysłu regionu tradycyjnego*, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, Katowice
- Wieloński A., 2000, *Geografia przemysłu*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa
- Ziolo Z., 1987, *Wprowadzenie*, [w:] Z. Ziolo (red.), *Geografia przemysłu w akademickim kształceniu nauczycieli*, Materiały i sprawozdania, z. 14, Wydawnictwo Naukowe WSP w Krakowie, Kraków

Changes in industrial geography

The article has a ‘celebratory’ character connected with two jubilees:

- the 25th anniversary of the Conference on Industrial Geography, organised by the Institute of Geography, Cracow Pedagogical University, in collaboration with the Industrial Geography Committee of the Polish Geographical Society; and
- the 80th birthday of Professor Stanisław Misztal, Honorary President of the Industrial Geography Committee of the Polish Geographical Society.

This is a good opportunity to analyse and discuss the changes which have taken place in industrial geography over this period. The discussion, presented in the first section, embraces the following issues:

1. Change in the definition of the substantive scope of industrial geography;
2. Methodological trends and research directions;

3. A new look at the location of economic activity;
4. The place of industry in on-going spatial processes.

The next section of the article addresses the question of how the changes are reflected in the 25-years' history of the Cracow Conference. The last section presents evaluation of the current state of the Polish industrial geography, including its strengths and weaknesses.

Prof. dr hab. Tadeusz Strykiewicz

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Instytut Geografii Społeczno-Ekonomicznej i Gospodarki Przestrzennej

Zakład Polityki Regionalnej i Integracji Europejskiej

e-mail: tadek@amu.edu.pl

www.zprie.amu.edu.pl